

Meddelelser

om oldsagsamlingens virksomhed i 1881.

(Af K. Rygh.)

I aarsberetning for 1881 fra foreningen til fortidsmindesmerkens bevaring bliver der som sedvanlig offentliggjort en udførlig redegjørelse for samlingens hele tilvækst i dette aar, forsaavidt den bestaar af sager ældre end reformationen, med beskrivelse af de enkelte numere. Da jeg altsaa kan henvise til denne detaillerede beretning, vil jeg i denne lille afhandling indskrænke mig til at gjøre de dele af aarets tilvækst til gjenstand for nærmere omtale, som enten i sig selv ere af sjeldnere og merkeligere beskaffenhed eller dog kunne bidrage til at kaste et fyldigere lys over de archæologiske forhold i det nordenfjeldske Norge. Skjønt dette bliver trykt saa sent ude i aaret 1882, at for en væsentlig del ogsaa resultaterne af dette aars virksomhed foreligger, vil jeg dog her kun undtagelsesvis drage disse ind i fremstillingen.

Blandt de indkomne stykker fra **stenalderen** danne de til den saakaldte arktiske gruppe hørende former stadig en væsentlig del, navnlig spidser og knive af skifer. I 1881 er erhvervet 6 spydspidser og pilespidser og 1 enegget kniv af skifer, alle fra Fosens fogderi. Blandt spidserne fortjener at nævnes en af graa skifer med agnorer fra Skjønhalss paa vestsiden af Frøien. I begyndelsen af 1882 er derhos indkommet en liden pilespid af rødbrun skifer fra Dalø ved sydsiden af den samme ø. Disse fund af stenaldersager fra en ø, som ligger saa langt ud mod havet som Frøien, ere af ikke ringe interesse. Vistnok maa det erindres, at om end Frøien ligger flere mile fra fastlandet, er den havarm, som adskiller det fra Hitren, dog ikke mere end omtrent 3 kilom. bred, og at søstrækningen mellem denne ø og

fastlandet igjen ikke er mere end omkring 4 kilom. Imidlertid maa det dog ansees for sikkert, at naar det folk, der har brugt skifervaabnene, hvilket efter den almindelige, utvivlsomt rigtige antagelse er de nuværende Lappers forfædre, har boet paa Frøien, kan det ikke have levet som nomader paa de nuværende Lappers vis. Den omstændighed, at den overveiende mængde af de hidtil fundne skifersager ere fundne paa kysten og paa øerne udenfor, synes ogsaa at tale for, at kysten har været dette folks bosted og ikke alene et maal for enkelte besøg af dem. Ogsaa den anden stenaldersgruppe er repræsenteret i fund fra Frøien. Baa Kløven paa østsiden af øen er fundet 2 økser af flint, der bevares i samlingen.

Af de øvrige 5 spidser ere 2 af rødbrun skifer med agnorer fundne paa Harsvik paa sydsiden af Stokøen i Bjørnør, paa to forskellige jordstykker, 1 paa Frøngen i Stjørns sogn i Bjugn, 1 i Bondviken i Lensvikens sogn i Stadsbygden paa omtrent ganske samme sted, hvor tidligere en lignende spids blev funden, og den 5te, der er odstykket af en større spydspids af rødbrun skifer, blev funden ved en undersøgelse, som jeg foretog, af en fjeldhule paa Baret i Ørlandets sørbygd. Den laa lige ved fjeldvæggen ved den ene side af hulens indgang i nogle fods dybde nede i jorden. Hvad undersøgelsen af selve hulen angaar, maa jeg henvisse til den udførligere redegjørelse derfor i foreningens „Aarsberetning“ for 1881. Den viste sig at have været tilholdssted for mennesker i gammel tid. I bunden fandtes i et lag af kuljord, $\frac{1}{2}$ meter mægtigt, en mængde maaltidslevninger af sedvanligt slags, dyreben og flere arter af skjæl. Der fremkom imidlertid ikke noget, der giver et aldeles sikkert holdpunkt for bestemmelsen af den tidsalder, i hvilken hulen har været beboet. Af oldsager fandtes nemlig kun nogle til ganske simple redskaber tildannede dyreben. Blandt disse ligne imidlertid nogle til prener tilspidsede splinter af marvben ganske endel redskaber, som andetsteds, saaledes i hulefund i England og Frankrige, ere fundne under omstændigheder, som bestemt henhøre dem til stenalderen, hvorfor der er overveiende rimelighed for ogsaa at henhøre levningerne i denne hule til den samme

tidsalder. Herfor taler ogsaa baade den omstændighed, at en skiferspids blev funden lige ved hulens indgang, og at der nogle 100 alen længere nede, udenfor aabningen af den fjeldkløft, som fører op til hulen, for nogle aar siden blev funden en spydspids af skifer og nogle skridt derfra i 1881 en økse af skifer af en type, der maa henføres til den arktiske gruppe („Norske oldsager“ no. 14). Det er den første fuldstændige økse af denne type, som vor samling har erhvervet, medens den tidligere kun havde et egstykke af en lignende fra Kne i Stod.

Det mærkeligste stykke af denne gruppe er dog den eneggede kniv af rødbrun skifer fra Teksdal i Aaffjorden, fra hvilken gaard samlingen ogsaa tidligere har faaet en kniv af væsentlig samme type. Den sidst indkomne er noget forskjellig fra den almindelige form af skiferknive fra Fosen, idet bladets største bredde falder længere ud mod spidsen end sedvanlig, ligesom den er større end almindelig. Det eiendommeligste ved den er imidlertid de indridsede figurer, hvoraf der forekommer 1 paa den ene side af bladet og 2 paa den anden (se afb. i „Aarsb.“ 1881 fig. 3). Der kan ikke være synderlig tvivl om, at disse figurer skulle forestille fiske, hvilket især falder i øinene ved den enkelte figur paa den ene side. Fra henimod munden til lidt bagenfor midten af legemet er fremstillet en rygrad paa en saadan maade, at det kunde vække formodning om, at mønsteret er taget af en fossil fisk, der er kommen frem ved kløvning af en sten eller lerbolle. De paa den øvre og nedre kant fremstaaende streger skulle vistnok forestille svømmefinner, og det samme er maaske ogsaa tilfældet med den firkantede figur ved rygradens ende. Væsentlig af samme udseende er hovedfiguren paa den anden side, medens den øverste figur er mindre fuldstændigt udført. Hvis denne forklaring er rigtig, har man i disse figurer et maaske enestaaende eksempel paa forsøg paa fremstilling af dyremotiver paa stenredskaber, medens man vistnok kjender saadanne paa redskaber af ben og horn fra stenalderen.

Derimod forekommer nu og da ornamentet af geometrisk art paa gjenstande af sten, især af skifer. I Tromsø museum findes en enegget kniv fra Skaanland i Throndenæs (afb. i „Aarsb.“

1879 fig. 60), der paa den ene side har rækker af korte skraa linjer, der ere sammenstillede som zikzaklinjer*). Paa en meisel af skifer i samme museum, fundet paa Lyngseidet, sees paa den ene side indgravet en cirkel (Aarsb. 1880, 283). Paa en firearmet klubbe af klebersten fra Sokndals prestegaard i Stavanger amt i universitetets samling findes paa den ene side indridset et netformet mønster (femkanter og sekskanter; afb. i Norske olds. 42 b. Et lignende netmønster, men meget regelmæssigere og finere udført, paa en hammer af haard sten fra Wales, afb. hos Evans, Stone implements pag. 202, hvor der ogsaa omtales en hammer med det samme ornament fra det nordlige Skotland). Det samme ornament som paa klubben fra Sokndal findes paa en firearmet klubbe fra Stala paa Oroust i Gøteborgs museum, som paa en anden side har flere rækker zikzaklinjer (Montelius, Bohusl. Forns. pag. 8 og „Aarsb.“ 1875, 80). Zikzaklinjer finder man ogsaa paa en svensk skiferspids, og paa den, merkeligt nok, anbragt i den hulrand nærmest roden, der maa antages at have været skjult af skaftet (Svensk Månadsbl. 1874 s. 164). Som et slags simpelt ornament kunde man ogsaa være fristet til i enkelte tilfælde at betragte de hak, som undertiden med en vis symmetri findes anbragte tvært over ryggen paa endel skiferspidser. Naar disse ere anbragte nær tungen og agnorerne, kunne de vistnok ansees for at have været bestemte til at støtte skjefningen. Man maa nemlig vistnok gaa ud fra, at agnorerne paa disse spidser ingenlunde have havt den samme bestemmelse som f. ex. agnorerne paa spydspidser fra æ. j., men at de kun have til øiemed at danne fæste for de remmer eller sener, hvormed skaftet har været bundet fast, og hindre, at skaftet gled frem over spidsen, saaledes at altsaa agnorerne og det nederste stykke af spidsens blad var dækket af ombindingen. Isaafald kunde ogsaa disse hak i nogen grad tjene til støtte. Men dette kan ikke være tilfældet, naar hakkene findes længere oppe paa spidsen eller endog henimod odden, saaledes som tilfældet er med

*) Hermed kan sammenlignes det zikzakornament med en noget forskjellig sammenstilling, der findes paa en liden skiferplade fra Portugal, afb. i Mortillet, Musée préhistorique pl. LXIII fig. 624.

den ene af to spidser, som i 1881 ere indkomne fra Harsvik i Bjørnør. Denne har i den øvre del paa den ene side 12 hak over ryggen med regelmæssige mellemrum. De ere øiensynlig indskaarne i oldtiden. Paa den anden side findes løst indridset nogle store ruder mellem ryggen og kanten, som ogsaa vistnok ere gamle, men mulig kunne være fremkomne tilfældigt.

Af spydspidser og pilespidser af skifer havde samlingen ved udgangen af 1881 et antal af 39 tilligemed 1 af kvarts. Deraf ere 2 fra Hedemarkens amt og 9 fra Nordlands amt. Af de øvrige 29, der ere fundne i søndre og nordre Throndhjems amter, skrivø 19 sig fra kystbygderne (Fosens fogderi og ytre Namdalen), 10 fra de indre, i udstrækning meget større distrikter (Orkedalens, Guldalens, Strinde og Selbu, Stjør- og Værdalens og Inderøens fogderier og indre Namdalen). Om man regner med nogle faa, der findes i andre samlinger eller ere tabte, vil dette forhold blive uforandret. Af eneggede knive af skifer havde samlingen ved samme tidspunkt 12, hvoraf 2 ere fundne i Nordland, resten i de to throndhjemske amter og deraf 9 i kystbygderne og kun 1 i de indre (i affaldsdyngen ved Stenkjær). Medtager man 3, som findes i andre samlinger, faar man 11 i kystbygderne og 2 i de indre. Det har saaledes vist sig baade ved spidserne og i endnu høiere grnd ved knivene, at de fortrinsvis findes i kystbygderne.

Et ganske omvendt forhold finder sted med økserne af sten med skafthul. Af de 35 eksemplarer afsaadanne, som vor samling eier fra de throndhjemske amter, ere 26 fundne i de indre bygder og kun 9 i kystbygderne. Af dette slags økser er der i 1881 indkommet 5. Blandt disse er en hel og en i skafthullet afbrudt af den smukke type „Norske Oldsager“ 37, hvoraf denne samling i det hele eier forholdsvis ualmindelig mange eksemplarer (7 ved udgangen af 1881). Den første af dem er funden i en temmelig høitliggende sidebygd til Øvre Stjørdalen, Skjelstadmarken, den anden, der er funden paa Løberg i Horg sogn til Støren, udmerkér sig baade ved sit fine arbeide og ved den sjelden smukke stenart, en gul- og grønspettet

mandelporphyr. Begge have den eiendommelighed, som er egen for denne økseform, at eggen er tvert afskaaren.

Af store køller eller klubber af sten (skifer) havde samlingen tidligere 2 eksemplarer, en fra Halsen paa Gjetestranden (Norske Oldsager 43) med eg eller neb kun paa den ene ende, en anden fra Hovde i Verran med to nepper og skafthullet paa midten. Fra Viken i den samme bygd Verran er nu indkommet et tredje eksemplar, som dog kun er halvt, idet det er afbrudt i skafthullet. Det har uden tvivl ogsaa været dobbeltneppet ligesom det fra Hovde, men er smekrere og lettere end dette. Saadanne klubber ere ikke saa sjelden fundne her i landet. Universitetets samling har saaledes en fra Rud i Spydeberg (afb. i Aarsb. 1879 fig. 4) og en temmelig liden fra fjeldstrækningen Holleia i Modum. I den lorangeske samling i Fredrikshald findes et meget smukt eksemplar fra Lørenskoven i Skedsmo, ikke mindre end 40 cm. langt (afb. Aarsb. 1868 fig. 2). Af en saadan klubbe maa ogsaa et brudstykke i Bergens museum være, som er fundet paa Loen i Stryn (Aarsb. 1880, 239). En mere kunstfærdig og sjelden form er den, hvor hjørnerne paa begge sider af skafthullet, som ogsaa paa enkelte af de ovenfor nævnte ere temmelig sterkt fremtrædende, ere udviklede i den grad, at de kunne kaldes firearmede klubber som „Norske Oldsager“ 42 i universitetets saml., funden paa Sokndals prestegaard i Stavanger amt, og en ufuldstændig fra Sædsbøen i Stangvik i den samme samling (Aarsb. 1879, 184).

Det vilde utvivlsomt være misvisende at kalde disse redskaber hakker. Deres runde tværsnit og spidse ender gjør dem ganske uskikkede til brug som jordhakker, hvortil en langt lettere tilvirket hakke af træ vilde have været mere brugbar, og den temmelig løse stenart, hvoraf de i regelen ere dannede, gjør det umuligt, at de kunne have været anvendte til arbeide i sten. Derimod maa de ved sin spidse neb og sin tyngde have været et virksomt vaabn.

Blandt de til stenalderen henhørende gjenstande af aarets tilvækst skal jeg endnu særskilt fremhæve et par stykker. Fra Syd-Skjør i Bjørnør er indkommet et hængesmykke af skifer af

eiendommelig form (afbildet i „Aarsb.“ 1881, fig. 4). Det har nedentil form af en spade, oventil har det en tverstang som en ankerstok. At det maa henføres til stenalderen, kan ansees som godtgjort ved, at hullet er anbragt paa samme maade som paa det slags hængesmykker, der gaa under navn af „proberstene“, idet det gaar ind gennem den øvre endeflade og paa skraa ud gennem den ene side. Denne omstændighed taler ogsaa for at henføre dette stykke til den almindelige skandinaviske stenaldersgruppe.

Det andet er en halvmaaneformet skraber eller sag af flint, i omridsene omtrent lig „Norske Oldsager“ 50, fra Botngaarden i Bjugn, hvorfra tidligere en del skifersager ere indkomne. Det er en i den sydligere del af den skandinaviske halvø hyppig forekommende type. Dette stykke har imidlertid interesse ikke alene som det nordligste kjendte exemplar, men ogsaa som det eneste, der vides at være fundet nordenfor Dovre.

Fra **bronzealderen** er i 1881 indkommet et nyt gravfund. Paa Røkke i Skatvaals sogn i Stjørdalen kom man under vaarbeidet ned paa en gravkiste paa et sted, hvor der tidligere maa have staaet en haug, som imidlertid i tidens løb er bleven udjævnet, idet der ved hver pløining er opbrudt og bortført sten. Selve gravkisten var bygget paa almindelig maade af reiste heller og bunden var belagt med mindre heller. I denne kiste laa der efter finderens meddelelse to skeletter, det ene med hovedet mod syd, det andet med hovedet mod nord. Af oldsager fandtes der bag hovedet af det ene skelet en stor lerurne, derhos en „tutulus“, en større naal med spiral i den øvre ende (afbildet „Aarsb.“ 1881 fig. 6), et stykke af et diadem og en spiralfingerring af bronze. Af urnen er kun bevaret større stykker, hvilket er saa meget mere beklageligt, som urner saa yderst sjelden forekommer i norske bronzealdersfund. Ogsaa af spiralingen ere kun stykker bevarede. Diademmet har været af den

samme hovedform som de hos Madsen, Bronzealderen II pl. 31 afbildede. Lignende diademer synes det at være, som i 1881 ere fundne i gravkister paa Rege i Haaland (med 2 „tutuli“, 2 haandlede ringe, en lang spende og et dolkeblad) og paa Braud i Klepp (med „tutulus“ og haandlede ring), og som begge nu ere i Stav. Mus. („Aarsb.“ 1881, 125 f.). Ellers er denne form neppe funden i Norge. Fundet viser i det hele en anden karakter end gravfundene paa Todnes i Sparbu. Naar spiralnaalen undtages, er der i disse ingen oldsager fundne af de slags, som forekom i gravkisten paa Røkke, medens flere af disse sidste former derimod forekomme i jæderske fund. Denne gravhaug paa Røkke maa foruden hovedgraven tillige have indeholdt en sidegrav. Thi for nogle aar siden opdagedes en anden kiste, 4—5 m. fra den sidst opdagede, ligeledes med levninger af skelet og med brudstykker af en lang naal og en ring af bronze. Dette fund er ligeledes opbevaret i vor samling.

Af den til **ældre jernalder** hørende tilvækst kan først fremhæves en række fund fra **Alvstad** i Skatvaals sogn i Stjørdalen, som ere fremkomne ved nogle af foreningen til fortidsmindesmerkens bevaring foretagne gravninger. Skjønt nogle af fundene først ere indkomne i 1882 vil jeg dog her behandle dem under et. De høre til den ældste klasse af gravfund, som hidtil ere komne for dagen i det nordenfjeldske Norge. De gravhauger, hvori saadanne fund hidtil ere gjorte, have været byggede helt eller hovedsagelig af sten, men i størrelse ere de meget forskellige. Eiendommelig for gravstedets indretning er, at der aldrig findes regelmæssig byggede gravkister, men at benene, der altid ere brændte, ere nedlagte mellem stenene, som dog undertiden paa dette sted ere lagte noget mere i orden, saa at de danne en tilnærmelse til et gravrum, undertiden med en fladere sten lagt over til beskyttelse. De brændte ben have dels været nedlagte løst mellem stenene, men oftere sees de at have været nedlagte

i tiner af træ, hvoraf dog infet andet er bevaret end stykker af det kit af birketjære, hvormed sammenføiningerne have været tættede. Selv om saadanne stykker mangle, kan det dog ofte af benenes mere rensede og tørrere udseende skjønnes, at de have været nedlagte i trækopper. Undertiden kan der findes eksempel paa begge nedlægningsmaader i samme haug. Saaledes forekom der i en haug paa Oppem i Sparbuen („Aarsb.“ 1871) i midten en samling brændte ben, nedlagte i trætine, og paa 3 andre steder lignende samlinger, nedlagte løst mellem stenene. Herpaa haves ogsaa eksempler i nogle af haugerne paa Alvstad. Kun en enkelt gang er i en begravelse, som maa regnes til denne klasse, de brændte ben fundne blandede med kul (paa Hovstad i Sparbuen, „Aarsb.“ 1872); ellers ere de altid mere eller mindre rensede. De fund af dette slags, som hidtil vare fremkomne ved planmæssige og sagkyndige undersøgelser, ere følgende: 2 paa Oppem, 1 paa Tanem, 1 paa Stevra, 2 paa Vorem i Sparbuen („Aarsb.“ 1871), 2 paa Hovstad i Sparbuen („Aarsb.“ 1872), 1 paa Valseidet i Bjugn („Aarsb.“ 1872), 1 paa Grønesby paa Indørøen („Aarsb.“ 1874), 1 paa Kvitvang i Sparbuen („Aarsb.“ 1880), ialt 11, hvortil nu kommer 7 paa Alvstad i Stjørdalen. Herved maa dog merkes, at der er mange undersøgte hauger baade i Indhered og Fosen, som efter sin indretning med sandsynlighed kunne henføres til samme klasse, uden at det dog bestemt kan afgjøres, fordi de have manglet ethvert spor af oldsager. Da de faa levninger af oldsager, som i regelen findes, ere saa lidet iøjnefaldende, ville de sjelden blive bemærkede, naar hauger fra denne tidsalder blive udjævnede af jordbrugere, og dette er utvivlsomt den væsentlige grund til, at saa forholdsvis faa af dette slags fund kunne konstateres. Et ved tilfældig gravning gjort fund af dette slags er dog nylig indkommet til samlingen fra Fossem i Skeid sogn i Sparbuen, hvilket ogsaa i den henseende er af interesse, at det viser, at selv de største stenrøser kunne indeholde begravelser fra denne tid. Røsen paa Fossem har nemlig hørt til de største i Indhered, idet den har havt et tvermaal af omtrent 23 meter og en betydelig høide. De oldsager, som findes ved saadanne begravelser, ere i de fleste

tilfælde kun smaa levninger af forskellige redskaber af ben, der have været lagte med paa baalet og efter branden ere blevne opsamlede og nedlagte i haugen sammen med de brændte ben af liget, hvorfra de kun ved nærmere undersøgelse kunne adskilles. De redskaber, hvoraf der saaledes findes brudstykker, ere fornemmelig halvmaaneformede kamme, spillebrikker af den i æ. j. almindelige lave kalotform, naale med rundt eller tresidet tværsnit og terninger samt endelig et slags redskaber, der ligne skaftet af en ske. At disse stykker ikke kunne være levninger af ben-skeer, maa ansees som sikkert, dels fordi der aldrig er fundet levninger af blade af skeer, dels fordi de i den ene ende sees at have været altfor smale dertil. Heller ikke kunne de have været belæg paa lange kamme, der kunde have haft en form, som de derkjendes fra yngre jernalder (jf. Svensk. Forn. 526), paa samme maade, som de halvmaaneformede kammes overdel ofte har bestaaet af 3 stykker, et midtstykke, hvorfra tinderne udgaa, og en paanaglet plade paa hver side. Dette kan skjønnes deraf, at der aldrig findes naglhul eller rust af nagler paa saadanne stykker, saaledes som tilfældet ofte er med de brudstykker, der findes af de halvmaaneformede kammes sidebelæg, og desuden ogsaa deraf, at iblandt de mange brudstykker af dette slags, som nu haves, findes der ikke et eneste, der viser indsmalning til begge retninger, saa at det kunde have været af midtpartiet af en saadan kam, uagtet den bredeste og derfor sterkeste del maatte ventes at forekomme oftest blandt brudstykkerne. Alle de stykker, som haves, vise en jevn indsmalning til den ene retning, og dertil kommer, at nogle i den bredeste ende vise en oprindelig afslutning ved, at kanten er regelmæssig tilskaaren og ornamenteret med et paa tværs gaaende baand af linjer. Disse stykker ere kun 1—2 mm. tykke, indtil 2—5 cm. brede i den bredeste ende, medens enkelte stykker kun ere 2—3 mm. brede i den smale ende; nogen oprindelig afslutning paa denne har jeg ingensinde opdaget. De ere altid ornamenterede paa den ene side, dels med linjer langs kanterne, undertiden i forbindelse med rækker af buer, dels paa midtfladen med cirkler og halvcirkler om punkter. Sjældnere ere de ornamenterede paa

begge sider. Det synes mig, at den eneste rimelige forklaring af disse redskaber er, at de have været naale enten til brug i haaret eller i klæder. I den smale ende have de sandsynligvis gaaet over til en mere rund form, og det er ikke umuligt, at de stykker af runde naale, som oftere findes sammen med dem, kunne høre til den spidse ende af det samme stykke. De kunne sammenlignes med naale af ben fra middelalderen. I vor samling findes saaledes en, der er fundet i Throndhjem, som i den øvre ende er flad og tiltagende i bredde indtil enden som bladet af et pileskaft. Endnu mere lighed med disse formodede naale har en pileformet bennaal, der er fundet under chorgulvet i Mære kirke i Sparbuen, og som vil blive afbildet i 3die bind af Stephens, Old Northern Run. Monum.

Som en egen form af tresidede bennaale maa betragtes nogle brudstykker fra en haug paa Alvstad, hvor alle tre sider ere hule, saa at tversnittet danner en treoddede stjerne.

Andre oldsager end disse redskaber af ben og kitstykkerne af trækar vare tidligere kun meget sparsomt fundne i disse begravelser. I en af haugerne paa Oppem i Sparbuen fandtes et brudstykke af en buget urne af ler, prydet med en rad dobbeltcirkler omkring bugen. I haugen paa Grønnesby paa Inderøen fandtes en beltespænde og et beltebeslag af bronze og nogle beslagstykker af jern, men alt af lidet karakteristiske former. Den gruppe af hauger, som nu er undersøgt paa Alvstad i Stjørdalen, har i den henseende givet meget gunstigere resultater. I en haug, hvori de brændte ben havde været nedlagte i en trætine, af hvilken som sedvanligt kun kitstykkerne vare bevarede, havde der i eller ved siden af tinen tillige været nedsat en urne af brændt ler af temmelig fin masse og sandsynligvis liden. Efterat trætinen var raadnet op, er urnen imidlertid af stenlaget bleven knust i saa smaa stykker, at dens form ikke kan bestemmes. Den har paa halsen havt et baand af mange parallelle furer. I en anden haug fandtes foruden kitstykkerne og de brændte ben, hvoriblandt en rund naal og stykker af flere tresidede naale, tillige en tveegget spydspids af jern af en fra de danske mosefund kjendt form, der har været nedlagt ovenpaa eller i trætinen. I

nærheden af benene fandtes en krumkniv af jern, hvortil var fastrustet et stykke af en rund naal af jern. I dette fund er især krumkniven af interesse. Dette slags knive forekommer hyppigt i de bornholmske brandpletter og er nu og da fundet i de ældste begravelser fra ældre jernalder i det sydlige Norge. Fra det nordenfjeldske har hidtil intet exemplar været kjendt. I en tredie haug fandtes sammen med de brændte ben, hvoriblandt der var enkelte stykker af redskaber, en tveegget spydspids af jern af omtrent samme form som den ovenfor nævnte og levninger af en skjoldbule, der var saa knust af trykket af de sammengledne stene, at dens form ikke kan bestemmes, med nagler med store runde hvælvede hoveder. Endnu vigtigere var fundet i en fjerde, temmelig stor røs. Sammen med de brændte ben, der havde været indesluttede i en trætime, og hvoriblandt der var brudstykker af halvmaaneformede kamme og af en brikke, fandtes nemlig her en vel bevaret „hvælvet“ spende af bronze, et brudstykke af, som det synes, en anden spende af bronze og en spids jernkniv. Af disse hvælvede spender ere tidligere, saavidt vides, kun 2 eksemplarer fundne i Norge. Den ene, af bronze, er funden paa Gudmundshagen i Gran prestegjeld (Univ. saml. 2629), afbildet i „Norske Oldsager“ nr. 234 og i Aarb. for Oldk. 1880 s. 125. Den anden, der er af jern, er funden i en røs paa Nordre Fevang i Sandehered, under lignende fundforhold som ved dette fund paa Alvstad, men sammen med et sæt af vaaben af de i mosefundene almindelige former (Aarsb. 1874 s. 133); den er afbildet Aarsb. 1874 fig. 32 og Aarbøger 1880 s. 121. Spenden fra Alvstad er dog i form noget forskjellig fra begge disse, men ligner temmelig nøie Svensk. Forn. 317 (Antiqu. Tidskr. för Sverige IV fig. 150); kun er naalspiralen paa vort exemplar dækket af et hylster af bronzeblik (ligesom paa den bornholmske i Aarbøger 1872 fig. 10). Det omtalte brudstykke synes at være af en liden spende med glat baandformet bøile og et bredt men kort overstykke med en halvrund kam over bøilen ved dens udgang fra overstykket (jf. Antiqu. Tidskr. för Sverige

IV fig. 151). Paa Bornholm ere de „hvælvede“ spænder oftere fundne i de yngre brandpletter*).

I en femte haug fandtes i en samling brændte ben, der havde været nedlagt i en træstamme, et stykke jern, der ser ud til at have været af bladet af en krumkniv.

Disse fund af oldsager godtgjør rigtigheden af den antagelse, at denne klasse hauger med brændte ben i trækar eller løst nedlagt uden særskilt bygget gravrum ere de ældste af de hidtil bekjendte gravformer fra den ældre jernalder i det nordenfjeldske Norge**). Af det endnu ældre stadium, der i det sydlige Norge er repræsenteret navnlig af de i Smaalenene og i Jarlsberg fundne brandpletgrave, er der hidtil ingen levninger fundet nord for Dovre. Forøvrigt maa det naturligvis erindres, at denne gravform vistnok har holdt sig gjennem lange tider i det nordenfjeldske Norge, og at de forholdsvis faa hauger, hvori der er fundet karakteristiske oldsager, rimeligvis snarere høre til de yngre end til de ældre inden sin klasse. Naar haugerne paa Alvstad ved sine oldsager stilles archæologisk samtidig med de ældre danske mosefund og de yngre bornholmske brandpletter, kan man derfor ikke deraf slutte, at den her omhandlede gravform ikke skulde kunne gaa længere tilbage i tiden.

Til en betydeligt yngre tid end disse fund fra Alvstad hører et ældre jernalders fund fra nabogaarden Røkke. I den samme li, hvori de ovenfor omtalte bronzealdersfund gjordes, aflækkedes i en stenrøs et langt gravkammer af opreiste heller. Deri fandtes et ubrændt lig, liggende med hovedet mod nord parallelt med strandlinjen. Af oldsager indeholdt gravrummet en urne af samme hovedform som Norske Olds. 361, en samling spillebrikker af ben som Norske Olds. 177, en hægtespænde uden knapper og nogle pilespidser af ben m. m. Pilespidser af ben ere meget sjelden forekomne i gravfund. Et tidligere eksempel paa et saadant fund er den i en haug paa Grøneshøj paa Inderøen***), men ikke sammen med den egentlige begravelse, fundne ufuld-

*) E. Vedel i Aarbøger f. Oldk. 1872 s. 41 & 56.

**) jf. J. Undset i Aarbøger f. Oldk. 1880 s. 119.

***) Se side 87.

stændige spids, der er afbildet i Norske Olds. 214. De paa Røkke fundne spidser ere derimod tresidede uden agnorer med en liden tange, dannet ved indsmalning af bladet. De ere imidlertid saa aftærede, at kun den indre kjerne er tilbage, hvorfor heller ingen ornament, som de mulig kunne have havt, ere synlige.

Særdeles smukke eksemplarer af pilespidser af ben ere indkomne til samlingen fra Sjongshelleren paa Søndmøre, hvorfra der tidligere til universitetets samling er indkommen et betydeligt, men endnu ikke publiceret fund, fornemmelig bestaaende af oldsager af ben. Af disse spidser udmerker sig især et fuldstændigt bevaret exemplar af en firesidet spids af samme hovedform som Norske Olds. 214, ikke mindre end 22 cm. lang. To andre, der ere ufuldstændige, have tresidet tværsnit ligesom spidserne fra Røkke, og paa en fjerde har bladet form af en enegget kniv. Paa disse søndmørske stykker er den oprindelige, blankt polerede yte fuldstændig bevaret uden spor af forvitring.

Hovedmassen af samlingens tilvækst i 1881 bestaar som sædvanlig af **ynge jernalders** fund. De fleste af disse ere almindelige, ofte forekommende former. En undtagelse derfra danner dog et i sit slags enestaaende beslagsmykke af bronze, forgyldt og pragtfuldt ornamentet i keltisk stil (afbildet — dog hvad ansigtet angaar, mindre heldigt — i Aarsb. 1881 fig. 22). Det er desværre ufuldstændigt, da den ene af de fire korsarme, der stikke frem fra det runde hovedparti, mangler. Alligevel er det et af de smukkeste stykker af keltisk arbejde, vor samling eier. Det er fundet paa Hovstad i Øvre Stjørdalen.
